

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ОСОБАМ,
ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ
В АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ОПЕРАЦІЇ**

**Матеріали
міжвідомчої науково-практичної конференції
(Київ, 30 березня 2016 року)**

Частина 1

Київ 2016

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ОСОБАМ,
ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ
В АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ОПЕРАЦІЇ

Матеріали
міжвідомчої науково-практичної конференції
(Київ, 30 березня 2016 року)

Частина 1

Київ 2016

УДК 159:355(477)(063)
ББК Ю9
П863

Редакційна колегія:

Черней В.В., доктор юридичних наук, професор;
Костицький М.В., доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, академік НАПрН України;
Гусарев С.Д., доктор юридичних наук, професор;
Чернявський С.С., доктор юридичних наук, професор;
Кудерміна О.І., доктор психологічних наук, доцент

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Національної академії внутрішніх справ від 16 березня 2016 року
(протокол № 3)*

*Матеріали подано в авторській редакції. Редакційна
колегія не завжди поділяє висловлені позиції та не несе
відповідальності за їх зміст.*

П863 **Психологічна** допомога особам, які беруть участь в
антитерористичній операції [Текст] : матеріали міжвідом.
наук.-практ. конф. (Київ, 30 берез. 2016 р.) : у 2 ч. / [ред. кол.:
В. В. Черней, М. В. Костицький, О. І. Кудерміна та ін.]. – Київ :
Нац. акад. внутр. справ, 2016. – 248 с.

УДК 159:355(477)(063)
ББК Ю9

© Національна академія внутрішніх справ, 2016

Краснов В.В., завідувач кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права НМАПО імені П.Л. Шупика, доктор медичних наук, професор;

Юрковська Л.Г., старший викладач кафедри педагогіки, психології, медичного та фармацевтичного права НМАПО імені П.Л. Шупика

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗАСАД ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ УЧАСНИКАМ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Антитерористична операція (АТО), що триває в Україні майже два роки, є не тільки формою прояву оборонної політики Української держави, яка покликана належним чином відповісти на новітні зовнішньополітичні виклики і загрози національній безпеці, державному суверенітету та територіальній цілісності нашої країни. АТО слід розглядати і як потужний внутрішній для українського суспільства і держави фактор, що спричиняє низку суттєвих економічних, політичних, демографічних, соціальних, культурних та інших наслідків негативного характеру. Вважаємо, що однією з досить ефективних форм подолання цілої низки з вказаних негативних соціокультурних наслідків є психологічна допомога різним категоріям учасників АТО, законодавче забезпечення якої потребує істотного вдосконалення. Вказане обумовлює актуальність обраної теми роботи.

Серед дослідників психологічної проблематики та психологічної допомоги учасникам бойових дій вирізняються В.О. Лесков, Л.І. Мульована, Н.В. Павлик, Т.П. Паронянц, В.С. Сідак та інші. До вивчення різних аспектів права соціального забезпечення у свій час зверталися М.Г. Александров, В.С. Андреев, К.С. Батигін, Я.І. Безугла, І.В. Гуцін, В.Л. Забеліна, Р.І. Кондратьєв, Т.М. Кузьміна, В.І. Максимовський, О.Т. Панасюк, М.І. Полупанов, В.І. Прокопенко, Н.А. Семашко, С.М. Сивак, Г.С. Симоненко, Б.І. Сташків, Б.С. Стичинський, Е.Г. Тучкова, І.С. Ярошенко та ін. Проте на даний час залишаються недостатньо дослідженими саме проблеми законодавчих основ

психологічної допомоги учасникам АТО як елементу права соціального забезпечення.

У зв'язку з вище викладеним, метою даної роботи є аналіз окремих проблем законодавчого забезпечення психологічної допомоги учасникам АТО та визначення основних напрямків його вдосконалення.

Як відомо, для більшості з учасників бойових дій адаптація до цивільного життя супроводжується важкими відчуттями краху перспектив, ізоляції та відчуження від суспільного життя, оскільки в реальному житті їх досвід та знання часто виявляються непотрібними.

За підрахунками Кабінету Міністрів за час проведення АТО в операції прийняли участь понад 50 тисяч бійців. Всім їм, крім медичної, потрібна і психологічна допомога.

Необхідність соціальної підтримки при вирішенні цілої низки проблем, таких як: адаптація до нових умов соціального середовища, наявність несприятливих психологічних факторів, незадоволення новим соціальним та професійним статусом перетворюється на гостру потребу для багатьох учасників АТО у соціально-психологічному захисті та психологічній реабілітації [2, с. 114].

Якщо ветерани бойових дій із посттравматичними стресовими розладами стають об'єктом уваги лікарів, психологів, психіатрів, соціальних працівників, то особам з екзистенційними розладами, втратою ідентичності, орієнтації у власній ціннісній системі особистості приділяється набагато менше уваги. Відтак, проблема повноцінної соціальної інтеграції учасників бойових дій в суспільство, сприяння активному включенню їх в процес соціального функціонування, реалізації свого особистісного потенціалу набуває особливого значення [2, с. 114].

Дієвими формами соціально-психологічної підтримки є індивідуальні консультації для учасників АТО і членів їх сімей, організація бесід стосовно особливостей переживання і подолання людиною кризових станів і кризових і надзвичайних ситуацій, психологічний дебрифінг, а також проведення соціально-психологічних тренінгів екзистенційної спрямованості [1, с. 371].

У той же час слід зауважити, що для надання вище вказаної психологічної допомоги учасникам АТО відсутнє

належне законодавче забезпечення. Закон України «Про психіатричну допомогу» у статті 5 передбачає серед державних гарантій щодо забезпечення психіатричною допомогою та соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади, фінансування надання психіатричної допомоги в обсязі, необхідному для забезпечення гарантованого рівня та належної якості психіатричної допомоги; безоплатне надання медичної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, у державних та комунальних закладах охорони здоров'я та безоплатне або на пільгових умовах забезпечення їх лікарськими засобами і виробами медичного призначення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України тощо.

Таким чином, учасники АТО, які гостро потребують психологічної допомоги, за кошт держави можуть бути госпіталізовані тільки до відповідних психіатричних лікувальних закладів з достатньо вірогідними негативними соціальними наслідками, оскільки не є секретом, що ставлення громадськості до особи, яка так чи інакше отримувала допомогу у психіатричному лікувальному закладі, характеризується певною упередженістю.

У той же час, учасники АТО часто-густо потребують саме психологічної, а не психіатричної допомоги. У такому випадку організаційний та фінансовий тягар повною мірою лягає на плечі сімей учасників АТО, благодійних організацій та волонтерів. Роль держави у наданні саме психологічної допомоги учасникам АТО видається мінімальною, що очевидно не відповідає взятим державою соціальним зобов'язанням перед учасниками АТО та їх родинами. Однією з причин такої ситуації слід визнати фактичну відсутність законодавчих гарантій і законодавчих механізмів організаційно-правового, матеріально-технічного та фінансового забезпечення надання ефективної систематичної психологічної допомоги учасникам АТО.

Таким чином, психологічна допомога учасникам АТО є однією з ефективних форм подолання цілої низки негативних соціокультурних наслідків проведення АТО. Основними напрямками вдосконалення законодавчих основ психологічної допомоги учасникам АТО слід визнати розробку нових та вдосконалення існуючих законодавчих гарантій і законодавчих механізмів організаційно-правового, матеріально-технічного та фінансового забезпечення її надання.

Список використаних джерел

1. Кривоконь Н.І. Соціально-психологічне забезпечення соціальної роботи: [монографія] / Кривоконь Н.І. – Харків: видавництво ФОП Олійник, 2011. – 480 с.
2. Мульована Л.І. Методи психологічної допомоги учасникам АТО / Л.І. Мульована // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2014. – № 10 (13) – С. 114-116.

Кісіль З.Р., декан факультету психології ЛДУВС, доктор юридичних наук, професор

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ УЧАСНИКІВ АТО

В умовах антитерористичної операції (АТО) на всіх її учасників впливає комплекс інтенсивних тривало діючих стресогенних чинників, що призводить до напруження адаптаційних систем організму і проявів у значній кількості осіб так званої «бойової психічної травми» (БПТ). Надія на стихійну так звану «психологічну» реабілітацію є утопічною. Адже відсутня єдина система, програма та методологія психологічної реабілітації, а з психологів, які звалили на свої плечі вирішення цієї міжвідомчої та міждисциплінарної проблеми, мало хто у повній мірі усвідомлює патогенез і клінічні прояви БПТ. До того ж вони з юридично-правових позицій мають право застосовувати до постраждалих лише методи психологічної діагностики, психологічного консультування і психологічної корекції.

Позитивні результати можна отримати лише за умов організації єдиної міжвідомчої системи медико-психологічної реабілітації на підставі уніфікованої програми і стандартизованих протоколів медико-психологічної реабілітації та із залученням як медичних фахівців (психіатрів, психофізіологів, психотерапевтів, медичних психологів з базовою медичною підготовкою, лікарів-реабітологів), так і психологів з базовою гуманітарною підготовкою.

На жаль, в Україні досить обмежена кількість відповідних фахівців з досвідом надання допомоги і проведення медико-